

Spiritualiteit van het Jodendom.

Gelezen boek:

Oude bron, levend water.

Spiritualiteit van de joodse geloofstraditie.

Schrijver: Albert Guigui.

In dit boek worden de Joodse feesten en de belangrijkste gebeurtenissen in het leven van een Jood beschreven vanuit de Joodse spiritualiteit. In het tweede gedeelte van het boek wordt beschreven hoe het jodendom omgaat met actuele vraagstukken betreffende de ethiek.

De kern van het jodendom: **Je zult je naaste liefhebben als jezelf**, vind je door het hele boek beschreven, maar de kernelementen betreffende de spiritualiteit in dit boek zijn: de **tijd** en het **licht**.

Hoe beschrijft de auteur deze elementen.

De tijd.

Voor de auteur is de tijd het belangrijkste element. Hij heeft het boek ook ingedeeld aan de hand van de tijd. Allereerst het beheer van de tijd in het judaïsme, daarna de tijd van een jaar, waarin hij de feesten beschrijft, dan de tijd van een leven, met de beschrijving van de belangrijkste gebeurtenissen en als laatste de jood in de samenleving, tussen traditie en moderniteit, waarin het overbruggen van de tijd een belangrijke rol speelt.

De titel van het boek: Oude bron, levend water, geeft eigenlijk ook al aan dat de tijd voor hem belangrijk is. De auteur toont aan dat de essentie van de sjabbat en de andere joodse feesten in een ver, bijbels verleden ligt, maar de gelovige kan treffen en in vraag kan stellen op het moment dat ze gevierd worden. In deze feesten overstijgt het goddelijk woord tijd en ruimte om samen te vallen met het dagelijks leven.

Hoe ziet het judaïsme de tijd. Als de schepper de wereld inleidt met het woord *bereshit* (Gn 1,1), wat 'in het begin' betekent, dan geeft Hij aan de tijd een richting. Die oorsprong van de tijd, is het fundament van de roeping van de mens door hem uit te nodigen zich te ontwikkelen in de tijd. De tijd is dus de mogelijkheid die de mens geboden wordt om de vereiste veranderingen aan te brengen om het uiteindelijke doel of de voltooiing te bereiken. Die voltooiingen van de tijd, het volbrengen van de goddelijke wil, kunnen volgens de auteur begrepen worden als een heiliging van de tijd. De eerste keer dat het woord 'Heilig' (Kadoch) in de Thora wordt uitgesproken, is in verband met de Tijd en de heiliging van de zevende dag, de sjabbat. De sjabbat en de feesten zijn volgens de auteur tempels in de tijd. De tempel in de ruimte, zoals de synagoge, is tijdgebonden, hij is onderworpen aan de invloed van klimaatswijzigingen en natuurrampen. De tempel in de tijd daarentegen is eeuwig. Hij blijft altijd bestaan en verandert niet. Hij is in staat tijd en ruimte te overstijgen en het individu te bereiken, waar het zich ook bevindt. De tijd is dan eeuwig en de heiligheid die eruit voortvloeit bij bepaalde gelegenheden doet de mens deelhebben aan die eeuwigheid.

De auteur beschrijft aan de hand van de tijd onze samenleving en de sjabbat, de ziel van de schepping. Volgens hem is in onze samenleving alles erop gericht het begrip tijd te verbergen. Het belangrijkste woord is vooruitgang. De vooruitgang was de grote hoop van de mensheid. Dankzij de wetenschappelijke vooruitgang dacht men de onwetendheid te overwinnen. Maar deze vooruitgang zet mensen ertoe aan meer en meer te verbruiken, men schept noden. Men

cultiveert het 'hebben' terwijl men het 'zijn' verstikt. Daarmee wordt het uniek menselijke bedreigd en er ontstaat een gebrek aan menselijkheid en menselijk contact.

Daarom komt volgens de auteur de bijbel zonder ophouden terug op de verplichting de sjabbat te eerbiedigen. ('Gedenk de dag van de sjabbat om die te heiligen', Ex 20,8).

Wat betekent sjabbat nu eigenlijk. Het betekent 'ophouden'. Men wil zich bevrijden van de materiele wereld waarin men de hele week wordt ondergedompeld. De sjabbat is een stopzetten, een stilhouden, het is een dag van bewustwording. De sjabbat is de doorgang naar een nieuwe dimensie, die van rust en van bezinning. De sjabbat is de inspirator, de bezieler van de andere dagen.

Ook het overstijgen van de tijd is belangrijk. De betekenis van een feest lijkt vaak samen te vallen met de actualiteit van ons dagelijks leven. De auteur beschrijft bijvoorbeeld Pesach, het feest van de vrijheid. Het verhaal van de uittocht uit Egypte is een deel van ons leven volgens hem. Het heeft te maken met onze eigen bevrijding en met de vrijheid van alle mensen. Met onze eigen bevrijding bedoelt hij dan de bevrijding van de materiele instincten die ons beheersen. Het woord Pesach wordt door sommige commentatoren van de bijbel verdeeld in twee lettergrepen. Pe betekent: de mond: Sah betekent: die spreekt. Pesach wil dus zeggen: een mond die spreekt. De auteur stelt zich dan de vraag of het niet een herstel van de dialoog tussen de mensen betekent. Zo kan Pesach een feest zijn van de openheid naar de ander toe, een feest dat de vooroordelen doet wegvallen. Ook de slavernij is in dit geval belangrijk. Ondanks de Universele verklaring van de rechten van de mens blijft de slavernij bestaan. De zin: Herinner je dat je slaaf geweest bent, is dus voor iedereen belangrijk, niet alleen voor de joden. Alleen het absolute respect voor de waardigheid van de mens kan onze wereld redden. Dat is dan ook de boodschap van het feest van Pesach, volgens de auteur.

De auteur gebruikt verder vaak het woord overstijgen. Allereerst het overstijgen van de tijd, maar ook het overstijgen van jezelf. Als voorbeeld de beschrijving van het Soekot of het Loofhuttenfeest. Naar aanleiding van de discussies in de Talmoed geeft hij beschrijvingen van de betekenis van Soekot. Een van de begrippen die van betekenis zijn is gastvrijheid. Ook in de huidige tijd heeft het te maken met (de opvang van) vreemdelingen en vluchtelingen. Hierover schrijft hij: Het is precies om dat superioriteitsgevoel te overstijgen dat de Thora aan de burger vraagt in de soeka binnen te treden. De soeka herinnert ons eraan dat wij op aarde slechts voorbijgangers zijn. Wij mogen dan ook de ander niet overlaten aan zijn droevige lot. U zult zich herinneren dat u zelf vreemdelingen geweest bent in het land van Egypte. (Lv 19,33-34). Het verleden moet daarom onsterfelijk gemaakt worden en tijd en ruimte overstijgen om bij ons te komen. In de bijbel wordt het werkwoord *zachor*, 'zich herinneren' dan ook vaak in verband gebracht met gebeurtenissen van het heden en de toekomst.

Op deze, voor mij, inspirerende manier beschrijft de auteur de feesten en gebeurtenissen. Aan de hand van verhalen uit o.a. de Talmoed en de Misjna geeft hij verschillende benaderingen van de feesten: historische, actuele en spirituele. Door de verschillende interpretaties die hij geeft krijg je een goed beeld van de symbolische betekenissen van de feesten. Bij alle beschrijvingen herinnert hij eraan dat het spirituele altijd moet heersen over het materiele, maar dat betekent niet dat men de materiele kant moet verwaarlozen: het materiele ondersteunt het spirituele. Uit de harmonie ontstaat het ideale model.

Het licht.

Het thema van het licht neemt een uitgelezen plaats in binnen alle godsdiensten en in het bijzonder in het jodendom.

Het licht heeft in het Jodendom te maken met spiritualiteit. Als de Thora spreekt van het aansteken van de lichten van het tabernakel, gebruikt ze het werkwoord *leha'aloth* (doen stijgen). Het aansteken van de lichten duidt dus op een spirituele verheffing. De verbinding met de bron en de herinnering aan de verwoeste tempel.

De auteur geeft een aantal voorbeelden van de verschillende lichten in het Jodendom:

- het eeuwige licht dat onophoudelijk brandde in de tempel moest getuigen van de goddelijke aanwezigheid in Israël.
- De sjabbatische lichten zijn de 2 kaarsen die aangestoken worden bij de intrede van de sjabbat.
- De menora, de zevenarmige kandelaar, het symbool van het eeuwige leven en van een levend en lichtend judaïsme.
- De chanoekia, de kandelaar met 8 armen. De auteur citeert een van de grote Joodse exegeten van de renaissance, de Maharal van Praag om het verschil tussen de zevenarmige kandelaar van de tempel en de achtarmige kandelaar aan te geven: Het cijfer zeven is de tijd van de week, de tijd van de cyclische geschiedenis. Het cijfer acht slaat op het moment waarop men de louter menselijke geschiedenis overstijgt: de tijd van de Messias.

De menora die hier genoemd wordt is een essentiële joodse voorstelling die een krachtige symboliek oproept, reikend tot het diepste van de wortels en de bronnen en die een grote rijkdom aan betekenissen openbaart. De zeven lichten vertegenwoordigen de 6 dagen van de week en de sjabbat, de zevende dag. De sjabbat is een vonkje hoop in deze wereld, hij is een deeltje van de eeuwigheid, een bron van liefde en vrede.

Het thema naastenliefde in de Jood in de samenleving en tussen traditie en moderniteit.

In dit gedeelte van het boek beschrijft de auteur de verschillende interpretaties die er bestaan over bijvoorbeeld de interreligieuze dialoog en de voorwaarden voor de dialoog. Dat is op de eerste plaats een spirituele houding, een spiritualiteit die ons brengt van de weigering tot de ontvankelijkheid, van de vijandigheid tot de broederlijkheid.

Hij geeft enkele citaten van joodse middeleeuwse denkers en concludeert daaruit dat het op de eerste plaats gaat om het fundamentele principe van de naastenliefde, dat je in verschillende religies vindt.

Het gedeelte over de Jood tussen de traditie en de moderniteit, gaat vooral over ethiek. Maar in de joodse visie bestaat er geen verschil tussen de religieuze regels en de ethiek. Zij vormen beide een integraal deel van de Thora. De religieuze regels staan beschreven in de Halacha, de joodse wet. De term Halacha is afgeleid van het Hebreeuwse werkwoord *HaLoCh*, dat 'gaan met, vooruitgang, vordering maken' betekent. De Joodse wet is dus geen statische wet. Daarom blijft men discussiëren en worden er steeds nieuwe beslissingen genomen. Maar wat heeft voorrang? Er blijven tegenstrijdige standpunten bestaan, bijvoorbeeld over de medische behandeling van de mens.

Volgens de auteur moet iedereen zich inspannen de moeilijke weg te vinden, terwijl je gevoelig blijft voor de dubbele joodse traditie: enerzijds het respect voor het leven en anderzijds de plicht het lijden van de medemens te verminderen. In de joodse moraal bestaan er geen mooi

afgebakende wegen of wijdgeopende poorten. Er zijn alleen maar lichtpuntjes om je te verlichten in een nacht waarin het lijden, de eenzaamheid en de dood op de loer liggen.

De auteur eindigt zijn boek met een citaat van een Amerikaans denker, dat een treffende samenvatting is van de joodse ethiek en dat ik zelf ook erg mooi vind.

Geef me je hand.

Dat betekent niet: deel al mijn opinies.

Dat betekent evenmin dat ik al de jouwe zal delen.

Ik wil me ook niet met je meten.

Ik vraag je alleen God en de mensen lief te hebben.

Geef me je hand.